

Az oktatáspolitikus, a tanár, a művelődéskutató, de egyszerűen a jól informált értelmiségi számára a könyvben közölt adatok, összefüggések, elemzések valóságos kincseshányát jelenthetnek, nekik ajánlom olvasásra.

Cs. Czachesz Erzsébet

Knowledge Management in the Learning Society

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2000. 257 o.

Felgyorsuló világunkban, a globalizáció korában átértékelődnek a tudásról kialakított nézetek. Hosszú ideig csak filozófusok értekeztek a tudásról, annak mibenlétéről, keletkezéséről; mára tanulmányozása a pszichológia és a pedagógia egyik alapfeladatává vált és szinte minden tudományterületen megjelentek a felhasználható, transzferálható tudás kutatói. A tudás keletkezése mellett egyre inkább központi szerepet játszik továbbadhatóságának és használhatóságának vizsgálata is. Korábban a tudás alkalmazása főleg az oktatás szakértőit érdeklő kérdés volt, a 21. század küszöbén azonban ez a versenyszférában is mind nagyobb szerepet játszik mint aktívan menedzselhető érték, illetve mint előállítható, eladható és megszerezhető termék.

A tudásalapú társadalomban a gazdaság minden szintjén alapvető fontosságú a gazdaságos tanulás és tudás, az ezekhez vezető megfelelő módszerek kidolgozása és elsajátítása. Ehhez először az adott társadalmi környezetben és munkaterületen kell megismerni az említett folyamatok jellegzetességeit, dinamikáját. Az OECD által az *Education and skills [Oktatás és készségek]* c. sorozatban megjelentetett színvonalas tanulmánykötet erre tesz kísérletet. A kötet szerzői kiemelik az oktatásügy reformjának szükségességét, és külön figyelmet szentelnek annak, hogyan lehetne az oktatásban tökéletesíteni a tudás létrehozását, továbbadását, használatát.

A könyv két részből áll, jól szerkesztett, logikus, könnyen áttekinthető. Az első rész négy fejezete elméleti oldalról közelíti meg a tudás és tanulás kérdéskörét. Az egyes bekezdések leglényegesebb elemeit oldaljegyzetben tömören kiemeli a szöveg, a definíciókat, fontosabb elméleteket, kérdéseket „dobozokban” fogalmazza meg, valamint önmagukban is értelmezhető táblázatokkal, modellekkel segíti az áttekinthetőséget. A könyv nagyobb részét kitevő második és egyben gyakorlati rész négy OECD által szervezett fórumon (1: Tokió, 1997. november; 2: Párizs, 1998. május; 3: Stanford, 1998. szeptember; 4: Tokió, 1999. május) elhangzott előadások válogatott gyűjteménye. A fórumok célja a hírközlésben, az egészségügyben, az oktatásügyben és a műszaki szektorban érvényes tudásfolyamatok kutatása volt. A résztvevők arra kerestek választ, hogy a tudás és tanulás hogyan válik a 21. század társadalmi és gazdasági változásainak mozgató erejévé.

„A tudás menedzselése a tanuló társadalomban” címmel szerepel az azonos című kötet *első része*. A négy tanulmányban közös, hogy a modern gazdaság tudással kapcsolatos folyamatainak általános természetét próbálják megragadni, valamint azt vizsgálják, hogyan zajlik az oktatásban a tudás menedzselése.

Az *első fejezet* egy általános kitekintés, amely összefoglalja, miért érdemes a fenti kérdéssel foglalkozni, felveti az oktatásügy fennálló dilemmáit, problémáit, majd visszatér a gyökerekhez és a tudás fogalmának, típusainak megértésén keresztül próbálja megvilágítani az oktatás szerepét a tudás társadalmában. A tudás meghatározásai közül kiemeli a gazdasági modell definícióját. Gazdasági értelemben tudásnak számít egyrésztől a döntés meghozatalához szükséges információk kigyűjtése és feldolgozása, másrésztől az igazi érték a hozzájárítás és az ebből adódó újítás – új termékek, eljárások létrehozása. Ez nem más, mint az alkalmazható, érvényes, transzferálható tudás definíciója: meglévő ismereteinkkel újat tudunk alkotni, el tudunk igazodni ismeretlen helyzetekben, azaz alkalmazni tudjuk tudásunkat. Természetesen ez az újítás foglalkozási áganként eltérő, mégis általában egy komplex és nem lineáris folyamat. A gazdasági életben a társadalom kulcselemévé váló tudás négy típusa – tudni mit, miért, hogyan és kit – közül a cégeknek egyre értékesebb lesz a „tudni kit” és a gyakorlati tudás. Ennek érdekében szorosabb kapcsolatot kell teremteni az oktatás és a gyakorlat között.

Az általános, kitekintő megnyitás után a *második fejezet* foglalkozási ágazatokra bontva (oktatásügy, egészségügy, műszaki szektor és hírközlés) foglalkozik a nehézségekkel, a tudás születésével, közvetítésével és

Könyvekről

használatával, az egyre változó és növekedő igényeknek az oktatási rendszerre irányuló, változásokat kikényszerítő hatásával. A tanulmány középpontjában nem a hagyományos, hanem a professzionális tudás természete, fejlődése és folyamatainak megértése áll. Az iskolai és a munkában használatos tudás ismérveit veti össze, például:

iskolai tudás	munkahelyi tudás
deklaratív	procedurális
általában explicit	gyakran hallgatólagos
absztrakt	konkrét
gondolatba ágyazott	cselekedetbe ágyazott
gyors felejtés	lassú felejtés

Összegezve: a tudás társadalmában a diákoknak meg kell tanulni tanulni és menedzselni saját tudásukat.

A *harmadik fejezet* feladatokat ad, ötleteket nyújt az oktatás számára, hogy az meg tudjon felelni az új és gazdaságos tudással kapcsolatos elvárásoknak. Egyrészt megfogalmazza a különböző országokat egyöntetűen érintő legégetőbb oktatási problémákat, másrészt megoldást is kínál ezekre. Mindegyik kérdés megválaszolható a korábban kifejtettek alapján, de ez a fejezet új nézőpontból, a tudás menedzselése irányából közelíti meg a problémákat. Egy közismert nehézséget kiemelve: az emberek a korábbiakhoz képest sokkal gyakrabban változtatnak munkahelyet, ezért rövidebb idő alatt kell elsajátítaniuk a szükséges ismereteket, készségeket, képességeket, aminek viszont szükséges előfeltétele, hogy tudjanak tanulni. Ez az egyetlen példa is jól szemlélteti a javasolt változtatások irányát. A fejezet kulcsszavai a tudástranzfer, a tudásintegráció, az új tudás létrehozása, a tudás menedzselése és a tapasztalatcserét lehetővé tevő hálózatok létrehozása.

Az elméleti részt záró, következtetéseket levonó *negyedik fejezet* egy kutatási tervezet. A korábbi elemzések alapján szükségesnek tartja a tudás és tanulás folyamatainak, mérési, illetve menedzselési lehetőségeinek, valamint használatának alaposabb megértését, mert ezek hiányában a „tudás társadalma” csak üres, tartalom nélküli szlogen marad. Ennek érdekében javasolja a szerző az agykutatók és tanulással foglalkozók együttműködését is.

A könyv *második részének* címe – „A tudás létrehozása, továbbadása és használata: néhány példa” – is jelzi, hogy gyakorlatiasabb fejezetek következnek. Ez a rész gazdag válogatást nyújt a tudás menedzselésével foglalkozó előadásokból. A 11 értékes előadásanyagot (akárcsak a fent említett fórumokon elhangzott többi előadást) megvitatták közgazdászok, történészek, szociológusok, de az adott hivatást gyakorló szakemberek és politikusok is. A tudás menedzselése nem új keletű – ami új, az az a tudatosság, hogy a tudást menedzselni kell.

A második rész felépítése hasonlít az elsőéhez. Az általános témáktól haladunk a speciális, az egyes szektorokra jellemzők felé, majd összehasonlítások révén jutunk el a jelenlegi oktatásügy és tudás-bázis problémáihoz.

Az itt található 11 tanulmány a korábbiakhoz képest nagyobb hangsúlyt fektet annak fontosságára, hogy a tudást tudatosan „gyártjuk”. Ennek a tudást használók tudatában vannak, sőt, ezt ki is használják. Az elméleti részben megismert tudástípusok közül a „tudni hogyan” teszi lehetővé a technika, a gazdaság és általában az emberi élet fejlődését, azt, hogy képesek legyünk megvalósítani az egy évszázada esetleg még csak álomnak hitt elképzeléseket. Sajnos korábbi ismereteink nem mindig segítik az újítást, az új létrehozását. Sokszor a felgyorsult fejlődés során a gazdasági előrehaladás magját jelentő korábbi ismeretek hátráltatják a további fejlődést.

A tudáshoz kapcsolódó szükségletek kielégítésének két módja van: szervezetek keretében, vagy az egyre elterjedtebb interaktív hálózatokon keresztül juthatunk hozzá a kívánt tudáshoz. A különböző csatornákon elsajátított más-más típusú tudás létrehozásában elméletileg kiemelkedő szerepet játszanak az egyetemek és a tudományos parkok, de ezek a valóságban sokszor elméleti, passzív, nem transferálható tudást közvetítenek. A munkahelyen alkalmazott szakmai tudást az alkalmazottak sokszor egymástól tanulják meg. Az így létrejött tudás-bázisok leírásakor, transferálhatóságuk mérésakor különböző problémákba ütközünk. A helyzetet tovább nehezíti a meglévő mérések heterogenitása, valamint a tudás létrehozása, továbbadása és használata területén fennálló hatalmas eltérések a szektorok között. E nehézségek ellenére a szerzők kísérletet tesznek a kü-

Könyvekről

lőnböző tudás-bázisok csoportosítására azok alapvető sajátosságai, transzferálásuk mechanizmusai, valamint hatásosságuk alapján.

A fentiekén kívül olvashatunk még a tudás változó paradigmájáról az USA egészségügyében, az orvosi gyakorlat komputerezálásáról a 20. század végi Franciaországban, az európai felsőfokú oktatás helyzetéről, a politika meghatározó szerepéről, valamint az orvosi és oktatói szakmák tudás-bázisának összehasonlításáról, és az eltérések adta lehetőségekről, azaz arról, amit a különböző foglalkoztatási ágazatok egymástól tanulhatnak. A tanulmányokban felmerülő kérdésekre a konzekvenciák levonása előtt a fejezetek végén választ kapunk.

Figyelemre méltó, hogy a tanulmánykötet a feltett kérdésekre mindig kínál válaszalternatívát, a tárgyalás nem korlátozódik egy nemzet és egy szektor problémáira, hanem a különböző nehézségek összevetésével keresi a megoldást. – Annak ellenére, hogy Magyarországon ebben a pillanatban a gyakorlatra összpontosító oktatási reform távolinak tűnik, a tanároknak és intézményeknek helyi szinten nagyobb hangsúlyt kellene fektetniük a felhasználható, alkalmazható és nem csak bemagolt tudás átadására. Az utóbbiban (mint azt a nemzetközi felmérések mutatják) pár éve még a világ élvonalába tartoztunk. Az oktatás célja azonban a mindennapi életre való felkészítés lenne, amelynek során olyan ismereteket sajátítunk el, amelyeket nem kell „újratanulni”, ha a munkahelyen alkalmazni szeretnénk azokat.

A kötet az olvasók széles köréhez szól: különböző tudományágak oktatóihoz, oktatáskutatókhoz, az oktatás szervezőihez. Mivel műszaki, egészségügyi és hírközlési területeken elemzi a tudás születését, továbbadását és használatát, e szektorok dolgozóinak is íródott. Továbbá haszonnal forgathatják a kormányzati, gazdasági, magán- és közintézmények dolgozói is, akik arra törekednek, hogy gyarapítsák tudásukat és növeljék tanulási teljesítményüket, ami egyre fontosabb a 21. század tudásalapú társadalmában.

Molnár Gyöngyvér